Połujan, Katarzyna

Wystawa "Skarby sztuki z polskich kolekcji w Japonii"

Kronika Zamkowa 1-2 (61-62), 273-277

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

Katarzyna Połujan

WYSTAWA *SKARBY SZTUKI Z POLSKICH KOLEKCJI* W JAPONII

Od sierpnia 2010 r. do stycznia 2011 r. w czterech muzeach japońskich zaprezentowano wystawę *Skarby sztuki z polskich kolekcji,* przygotowaną przez Zamek Królewski w Warszawie i Zamek Królewski na Wawelu. Partnerem strony polskiej w sprawach organizacyjnych było Tokyo Fuji Art Museum, które koordynowało działania związane z prezentacją pokazu w trzech pozostałych placówkach: Suntory Museum w Osace, Municipal Museum of Art w Kitakyushu oraz Prefectural Art Museum w Hiroszimie.

Inauguracja wystawy odbyła się w siedzibie Tokyo Fuji Art Museum. W każdym miejscu wystawa pokazywana była przez blisko miesiąc. W Tokio od 29 sierpnia do 26 września 2010 r., w Osace od 6 do 31 października 2010 r., w Kitakyushu od 10 listopada do 5 grudnia 2010 r., a w Hiroszimie od 15 grudnia 2010 r. do 15 stycznia 2011 r.

Zrealizowanie całego przedsięwzięcia stało się możliwe dzięki kilkuletnim przygotowaniom. Pierwsze wstępne rozmowy zostały przeprowadzone już w 2003 r.

Japonia, miejsce prezentacji wystawy, stanowiła duże wyzwanie dla autorów. Powstało kilka wersji scenariusza, szukano bowiem właściwego sposobu zainteresowania tamtejszej publiczności historią i kulturą artystyczną odległego, egzotycznego kraju. Po przeanalizowaniu i rozważeniu stopnia komplikacji przedstawionych kwestii historycznych i problemów artystycznych uznano, że kluczem do wystawy powinien stać się prosty i dosyć oczywisty zabieg – przyciągnięcie uwagi japońskiej publiczności za pomocą dzieł artystów obecnych w świadomości światowego widza. Rolę tę spełnili mistrzowie sztuki europejskiej, tacy jak Rembrandt, Bernardo Bellotto czy Dosso Dossi. Wokół nich zbudowano całą ekspozycję, starannie dobierając pozostałe obiekty, tak by możliwie szeroko zaprezentować historię i kulturę artystyczną Polski. Nie bez przyczyny japoński tytuł wystawy brzmiał *Skarby z Polski. Rembrandt i cenne kolekcje królewskie,* a jej symbolem i znakiem rozpoznawczym stała się *Dziewczyna w ramie obrazu*

1. Plakat wystawy polskiej w Tokio

Rembrandta – obecna na plakatach, w folderach i anonsach prasowych. W hasłach reklamowych odwoływano się do obecności na wystawie *Mony Lisy* Rembrandta lub *Mony Lisy* z Warszawy oraz podkreślano, że obraz pokazywany jest w Japonii po raz pierwszy, wcześniej prezentowany był za granicą jedynie z okazji prestiżowej, jubileuszowej wystawy Rembrandta w Amsterdamie i Berlinie.

Ekspozycja podzielona została na trzy części. Pierwsza gromadziła zabytki ze zbiorów najważniejszych polskich muzeów rezydencji monarszych: Wawelu, Zamku Królewskiego w Warszawie i Łazienek, wśród nich dzieła z kolekcji królewskich, a także najcenniejsze obiekty pozyskane współcześnie. Wśród prezentowanych płócien ze zbiorów wawelskich znalazły się: *Jupiter, Merkury i Cnota* Dossa Dossiego, *Alegoria Malarstwa* Guercina, *Portret młodego mężczyzny* Govaerta Flincka, *Koncert* Paula La Tarte. Zamek Królewski w Warszawie udostępnił m.in. *Gabinet sztuki królewicza Władysława Wazy*, dzieło malarza antwerpskiego zakupione przez królewicza w czasie podróży po Europie (1624–1625), a także pochodzące z kolekcji Stanisława Augusta dwa portrety Rembrandta – wspomnianą *Dziewczynę w ramie obrazu* i *Uczonego przy pulpicie* – oraz pięć widoków Warszawy Bernarda Bellotta. Na wystawie znalazła się również *Praczka* Gabriela Metsu z Łazienek. Wśród zabytków sztuki zdobniczej pokazano arrasy wawelskie oraz tkaniny polskie – XVIII-wieczny kobierzec i pasy kontuszowe, zespół sreber z wytwórni europejskich, m.in. Augsburga, Norymbergi, Wrocławia, Gdańska (XVI–XIX w.), XVII-wieczne medale oraz ordery Orła Białego i Świętego Stanisława, a także miecz Stanisława Augusta. Rzeźbę reprezentował posąg Jana Sobieskiego Pierre'a Vaneau z Zamku Królewskiego w Warszawie oraz północnoeuropejska drobna rzeźba brązowa z kolekcji Fundacji Zbiorów im. Ciechanowieckich.

Drugą część wystawy stanowił pokaz malarstwa polskiego z XIX i początku XX w., ze zbiorów Wawelu oraz muzeów narodowych w Krakowie i Warszawie. Wybór obrazów, choć z oczywistych powodów ograniczony, dawał wyobrażenie o różnorodności i klasie sztuki polskiej tego czasu. Reprezentowane były: romantyzm, historyzm, realizm, Młoda Polska, symbolizm i postimpresjonizm. Wśród wybranych dzieł znalazły się prace Walentego Wańkowicza, Artura Grottgera, Józefa Simmlera, Henryka Rodakowskiego, Jana Matejki, Henryka Siemiradzkiego, Józefa Chełmońskiego, Juliana Fałata, Jacka Malczewskiego i Józefa Pankiewicza.

Trzecią część, przygotowaną na życzenie japońskich organizatorów, tworzył zespół eksponatów ukazujących sylwetki Mikołaja Kopernika, Fryderyka Chopina i Marii Skłodowskiej-Curie. Osobistości te zostały wskazane jako szczególnie bliskie i interesujące dla japońskiej publiczności.

Prezentacja postaci Kopernika możliwa była przede wszystkim dzięki eksponatom ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Toruniu i Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku. Pokazano malarski portret astronoma (kopię obrazu z XVI w.) z Torunia, niewielką rzeźbę dłuta Teodora Rygiera (z kolekcji Zamku Królewskiego w Warszawie), rekonstrukcje przyrządów astronomicznych z Fromborka.

W części poświęconej Chopinowi zaprezentowano m.in. popiersie kompozytora autorstwa Jeana Baptiste'a Auguste'a Clésingera z Muzeum Książąt Czartoryskich, autografy Chopina z kolekcji Polsko-Niemieckiej Fundacji Ochrony Zabytków Kultury oraz zespół medali z XIX i XX w.

Eksponaty prezentujące sylwetkę Marii Skłodowskiej-Curie udostępniło w całości Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie. Wśród nich znalazły się: rzeźba autorstwa Ludwiki Nitschowej, fotografie, osobiste pamiątki po uczonej, modele przyrządów laboratoryjnych, medale i znaczki pocztowe.

Wystawa odbywała się w szczególnym momencie. Trwał Rok Chopinowski. Rok

wcześniej obchodzono jubileusz 90-lecia nawiązania stosunków dyplomatycznych między Polską i Japonią. W roku zakończenia wystawy (2011) przypadła setna rocznica otrzymania przez Marię Skłodowską-Curie Nagrody Nobla w dziedzinie chemii. Gromadzącej ponad 140 obiektów ekspozycji towarzyszył polsko-angielski katalog. Został on wydany przez stronę japońską.

Miejscem prezentacji były muzea cieszące się dużą renomą, różnorodne zarówno jeśli chodzi o charakter, zbiory, jak i sposób zarządzania.

Tokyo Fuji Art Museum związane jest z zaangażowaną politycznie, świecką organizacją buddyjską Soka Gokkai International. W sferze jej zainteresowań znajdują się także kultura i edukacja – patronuje m.in. sieci szkół i uniwersytetów.

Fuji Art Museum usytuowane jest w malowniczym górzystym krajobrazie na przedmieściach Tokio, w uniwersyteckiej dzielnicy Hachioji. Zajmuje nowoczesny budynek, ufundowany w 1983 r. i później rozbudowywany. Kolekcja własna placówki liczy ok. 30 000 dzieł. Składają się na nią zbiory sztuki japońskiej, orientalnej, a także zachodniej – przede wszystkim malarstwa – od renesansu po sztukę współczesną. Jest to jedna z największych kolekcji malarstwa zachodniego w Japonii. Muzeum gromadzi także bardzo cenne zbiory fotografii (XIX–XXI w.). Jednym z jego ważniejszych zadań jest regularne organizowanie wystaw czasowych prezentujących sztukę światową.

Suntory Museum w Osace (posiadające własne zbiory, m.in. kolekcję plakatów europejskich) zajmuje się przede wszystkim organizowaniem wystaw czasowych. Jego siedzibę zaprojektował pochodzący z Osaki Taddao Ando, jeden z najwybitniejszych współczesnych architektów japońskich. Charakter budynku ujawnia fascynację twórcy geometrią. Gmach złożony jest z kilku przenikających się

2. Gmach Suntory Museum w Osace. Fot. Katarzyna Połujan

figur geometrycznych. Dominujący element ma kształt odwróconego ściętego stożka. Elewacje wykonano z polerowanego betonu i szkła. Budynek stanowi część kompleksu kulturalno-handlowego. Usytuowany jest nad brzegiem morza, w porcie. Obok niego wznosi się oceanarium, centrum handlowe i diabelskie koło. Cały ten zespół (budowany od lat 80. XX w.) powstał w celu organicznego powiązania dzielnicy portowej z miastem. Przed podjęciem tego urbanistycznego przedsięwzięcia był to obszar odhumanizowany, o wyłącznie industrialnym charakterze. Dzięki nowej zabudowie, której ukoronowaniem jest dzieło Ando (ukończone w 1994 r.), stał się popularnym miejscem spędzania wolnego czasu, a zachody słońca oglądane z nabrzeża i odbijające się w szklanych ścianach muzeum uważane są przez Japończyków za jedną z największych atrakcji miasta.

Riverside Gallery, filia muzeum miejskiego (Municipal Museum of Art)

3. Urządzanie wystawy w Prefectural Art Museum w Hiroszimie. Fot. Katarzyna Połujan

4. Ogród sąsiadujący z Prefectural Art Museum w Hiroszimie. Fot. Katarzyna Połujan

w Kitakyushu, to galeria sztuki specjalizująca się w prezentacji wystaw czasowych. Działa w nowym, liczącym niespełna 50 lat mieście przemysłowym. Usytuowana jest na piętrze jednego z budynków dużego centrum handlowego, malowniczo położonego nad brzegiem rzeki, sąsiadującego z odbudowanym, otoczonym ogrodem zamkiem z XVII w.

Prefectural Art Museum w Hiroszimie (ufundowane w 1968 r. i przekształcone w 1996 r.) zajmuje interesujący budynek w sąsiedztwie rozległego ogrodu, który można podziwiać przez przeszkloną ścianę budowli. W jego kolekcji własnej znajdują się m.in. zbiory współczesnego malarstwa (zwłaszcza twórców związanych z Hiroszimą), sztuka zdobnicza Japonii i Azji oraz sztuka zachodnia dwudziestolecia międzywojennego. Muzeum ma także obszerną galerię wystaw czasowych.

Polska ekspozycja wszędzie cieszyła się wielkim zainteresowaniem zwiedzających. W sumie obejrzało ją ponad 614 000 widzów. Okazało się to możliwe zarówno dzięki niezwykłej atrakcyjności prezentowanych dzieł sztuki, ich różnorodności, jak i znakomicie przeprowadzonej kampanii reklamowej, na którą składały się plakaty i ulotki w przestrzeni miast goszczących wystawę, artykuły prasowe, liczne wywiady z profesorem Andrzejem Rottermundem oraz bieżące relacje w mediach na temat zainteresowania wystawą i wysokiej frekwencji.

Wystawa *Skarby sztuki z polskich kolekcji* (29 sierpnia 2010 r. – 15 stycznia 2011 r.)

Fuji Art Museum w Tokio, Suntory Museum w Osace, Municipal Museum of Art w Kitakyushu, Prefectural Art Museum w Hiroszimie

Kuratorzy:

Magdalena Ozga (Zamek Królewski na Wawelu),

Katarzyna Połujan (Zamek Królewski w Warszawie).